

Wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii dotyczące przyżyciowego pozyskiwania pierza i puchu z żywych gęsi reprodukcyjnych

1. Wprowadzenie:

Celem niniejszego dokumentu jest wskazanie prawidłowych praktyk pozyskiwania piór i pierza z żywych gęsi reprodukcyjnych z zachowaniem zasad dobrostanu oraz opis warunków i praktyk hodowlanych koniecznych do prawidłowego rozwoju ptaków, przy jednoczesnym wskazaniu praktyk zabronionych na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, a także popularyzacja wiedzy wśród hodowców gęsi w tym zakresie.

Dla wprowadzenia, zachowania i przestrzegania ww. warunków i praktyk, niezbędnym jest wdrożenie programu szkoleń hodowców oraz budowanie świadomości odnośnie właściwego podskubu gęsi wśród hodowców¹.

Wytyczne będące częścią Dobrych Praktyk dotyczących podskubu gęsi są dokumentem opracowanym na podstawie aktów prawnych i opinii naukowych, w szczególności zaś Opinii Naukowej dotyczącej praktyki zbioru pozyskiwania pierza pochodzącego od żywych gęsi dla produkcji puchu, opublikowanej przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) (Dziennik EFSA 2010; 8 (11): 1886).

Dla jednoznacznego odróżnienia zgodnego z prawem podskubu gęsi, od niedozwolonego skubania gęsi należy wprowadzić definicje jasno określające różnice w wykonywanych czynnościach i ich skutkach:

- **PODSKUB PRZYŻYCIOWY – pozyskiwanie pierza z żywych gęsi z zachowaniem zasad dobrostanu** – usuwanie dorosłym gęsiom tylko dojrzałych piór, w okresie pierzenia, bez powodowania uszkodzenia tkanek; podskub – o ile – jest wykonywany w sposób prawidłowy nie powoduje urazów u gęsi. Łącznymi warunkami do przeprowadzenia podskubu jest dobór optymalnego terminu uwarunkowanego dojrzałością piór, zastosowanie określonej techniki pozyskiwania ręcznego oraz zastosowanie prawidłowej techniki przytrzymywania gęsi podczas przeprowadzania podskubu.
- **SKUBANIE – siłowe usuwanie** (wrywanie) niedojrzałych piór prowadzące do uszkodzeń skóry, krwawienia i związanego z tym bólu, a także zwiększonej podatności na zakażenie. Za skubanie można uznać także pozyskiwanie pierza i puchu w pełnej ich dojrzałości z okolic grzbietu, piór podtrzymujących skrzydła i górnych powierzchni szyi, które może przyczyniać się do zmniejszenia odporności na warunki środowiskowe i zmiany postawy ptaków, w tym utrzymania skrzydeł w pozycji niefizjologicznej. Skubanie gęsi jest niedozwolone i nosi znamiona znęcania się nad zwierzętami.

Wytyczne niniejsze dotyczą jedynie podskubu przyżyciowego.

2. Ocena możliwości przeprowadzenia podskubu

Okresowa zmiana piór u gęsi jest zjawiskiem fizjologicznym, uzależnionym od genotypu ptaków, warunków środowiskowych i żywienia. Naturalna wymiana piór to przepierzenie, czyli sukcesywne i bezbolesne wypadanie dojrzałego upierzenia, a następnie wzrost oraz rozwój nowych piór i puchu. Proces ten regulowany jest hormonalnie i zależy od wieku ptaków, stanu fizjologicznego, warunków fotoperiodycznych i klimatycznych. Naturalna wymiana piór u gęsi następuje w czasie wzrostu w okresie wychowu, a także po i przed kolejnymi okresami reprodukcyjnymi. Dojrzałe pióro wyważane jest przez zaczątek nowego pióra, tworzącego się w tym samym miejscu.

Gęsi należy podskubywać tylko wówczas, kiedy naturalnie zmieniają upierzenie. Pióra dojrzałe i wyrosnięte wyróżnia zamknięta ssawka na końcu dutki, w której nie są widoczne ślady płynów i krwi. Stopka stosiny tkwi luźno w torebce skórnej i daje się łatwo usunąć, bez uszkodzenia skóry i sprawiania bólu ptakowi. W takiej fazie pióro i puch są gotowe do naturalnego wypadnięcia lub ręcznego usunięcia ze skóry bez bólu i uszkodzeń skóry.

Należy mieć na uwadze, że pióra dojrzewają u różnych osobników w różnym czasie. W stadzie ma miejsce synchronizacja tego procesu, ale tylko do pewnego stopnia. Na przebieg wzrostu i rozwoju piór wpływają hormony wydzielane przez gruczoły dokrewne, metabolizm ptaków, zawartość składników pokarmowych w paszy, temperatura i wilgotność powietrza. Dojrzewanie piór jest też różne na różnych obszarach ciała. Pióra puchowe dojrzewają dwa tygodnie szybciej niż pióra konturowe. Różnice czasu dojrzewania piór między poszczególnymi osobnikami mogą wynosić kilka dni. Taki stan rzeczy eliminuje możliwość przeprowadzenia podskubu całego stada w jednym czasie. Należy indywidualnie sprawdzać czy u danego osobnika pierze nadaje się do pozyskania w danym momencie, nie można tego czynić zbiorczo dla całego stada.

W celu zapobieżenia możliwości niepożądanego skubania gęsi podczas przeprowadzanego podskubu wskazane jest wykonanie oceny dojrzałości piór, polegającej na testowym pozyskaniu po kilka piór z części brzusznej i piersi, sprawdzając czy tkwią luźno w skórze i czy łatwo dają się usunąć. Na dojrzałość wskazuje sucha stosina, całkowicie wyschnięty rdzeń, brak śladów krwi i płynu na piórze i w miejscu, z którego zostało usunięte. W razie stwierdzenia u gęsi braku dojrzałości piór, taka gęś nie powinna być podskubwana. Podskub powinien być przeprowadzony w późniejszym terminie.

W okresie wychowu gęsi pierwszy podskub może zostać przeprowadzony podczas drugiego pierzenia.

Pierwsze pierzenie się gęsi następuje między 10 a 12 tygodniem życia (najczęściej między 70 a 84 dniem życia), kiedy na piersi i podbrzuszu pióra są całkowicie dojrzałe, a skrzydłowe

niedojrzałe. Należy pamiętać, że podczas pierwszego pierzenia podskub gęsi jest niedozwolony.

Drugie pierzenie następuje między 17 a 19 tygodniem życia (najczęściej między 120 a 130 dniem życia), tj. po upływie 5 – 10 dni od uzyskania dojrzałości przez pióra drugiego porostu. Upierzenie drugiego porostu jest obfitsze i bardziej wartościowe. Pióra osiągają pełną dojrzałość w ciągu 44 dni.

Podskubu w stadach reprodukcyjnych można dokonywać po zakończeniu nieśności stada, 3 do 4 razy w roku w odstępach co najmniej 6-7 tyg. Ważne jest, aby gęsi w okresie przygotowania do nieśności były w pełnym upierzeniu.

W stadach towarowych gęsi, które po zakończeniu odchowu przeznaczone są do uboju w 16 – 17 tygodniu życia, dokonywanie podskubów jest zabronione.

3. Metody pozyskiwania pierza i puchu z żywych gęsi

Znanych jest kilka sposobów pozyskiwania pierza i puchu od żywych gęsi:

1. wyczesywanie za pomocą specjalnego drewnianego grzebienia z szeroko rozstawionymi „zębami”,
2. wygładzanie/zgarnianie/ wilgotną dłonią,
3. ręczne usuwanie palcami.

Powyżej opisane sposoby pozyskania pierza i puchu, przy spełnieniu pozostałych przesłanek właściwego podskubu, nie prowadzą do uszkodzania tkanek ciała i spełniają definicję podskubu (podskubu z zachowaniem dobrostanu gęsi).

Praktyką niedopuszczalną jest pozyskiwanie pierza i puchu z żywych gęsi przy pomocy urządzeń mechanicznych. Podobnie jak usuwanie piór niedojrzałych, ww. praktykę należy uznać za spełniającą definicję skubania gęsi, które nosi znamiona czynu zabronionego.

4. Technika podskubu

W celu pozyskania pierza i puchu z żywych gęsi w sposób prawidłowy, przygotowuje się niskie krzesło, torby lub skrzynki na pierze i puch oraz czysty fartuch. Gęsi przeznaczone do podskubu należy oddzielić od stada i umieścić w osobnej zagrodzie (minimalna powierzchnia zagrody to 0,8-1 m²/gęś), tak aby czuły się swobodnie i bezpiecznie oraz żeby usprawnić czynność chwytania poszczególnych ptaków. Gęsi chwytają się oburącz, podchodząc spokojnie od tyłu ptaka i delikatnie łapiąc za część piersiowo-skrzydłową, po czym podtrzymuje się szyję w pozycji pionowej. Nie wolno chwytąć gęsi za nogi, skrzydła lub szyję, gdyż może to spowodować trwałe uszkodzenia ciała, a nawet śmierć ptaka. Następnie gęś kładzie się, brzuchem do góry nogami, na kolanach osłoniętych czystym fartuchem. Szyję gęsi przytrzymuje się lekko łokciem.

Pióra usuwa się, chwytając wskazującym i dużym palcem ręki niewielkie pęczki piór. Następnie podskubuje się pióra na brzuchu i pióra z części piersiowej. Na końcu usuwa się pióra tylko z dolnej części szyi pozostawiając nieoskubany odcinek szerokości dłoni naokoło głowy.

Nie wolno zdejmować piór podtrzymujących skrzydło tzw. bokówek oraz z części grzbietowej. W przypadku, gdy skrzydła nie mają się na czym oprzeć opadają tak, że gęś ciągnie je po ziemi, co powoduje silny stres, a często także nieodwracalne uszkodzenie tkanek. Podobnie nie można usuwać piór z grzbietu, które chronią gęsi przed deszczem i słońcem. Powyższe znacznie obniża kondycję zwierząt a także zwiększa ryzyko powstania stanu zapalnego skóry oraz wywołania dysfunkcji nerek. Pierze układa się luźno, bez ugniatania, w uprzednio przygotowanych do tego pojemnikach.

Ryc.1. Pozycja trzymania gęsi podczas podskubu.

5. Postępowanie po przeprowadzeniu podskubu gęsi

Po przeprowadzeniu czynności podskubu, gęś należy ostrożnie umieścić z powrotem na ściółce i umożliwić swobodny dostęp do wody i paszy.

Bezpośrednio po pozyskaniu pierza i puchu, należy wzbogacić żywienie gęsi pozwalające na szybką odbudowę piór. W wyniku zwiększonego apetytu, trzeba zapewnić w tym czasie gęsiom większą niż zazwyczaj ilość paszy treściwej i objętościowej zadawaną do woli oraz odpowiednią suplementację witaminową. Niezbędna jest również właściwa ochrona przed warunkami atmosferycznymi, tak by chronić gęsi przed przemoczeniem i nadmiernym nasłonecznieniem, mogącym wpływać na pogorszenie kondycji zdrowotnej ptaków.

Niezwykle istotne jest także zapewnienie ptakom czystej i suchej ściółki w dużej ilości, aby odsłonięte po podskubie miejsca, nie były narażone na bezpośredni kontakt z zanieczyszczeniami. Wskazane jest korzystanie przez gęsi z kąpielisk w basenach lub oczkach wodnych na terenie fermy, z uwzględnieniem zasad bioasekuracji obowiązujących w związku z gripą ptaków.

Za zapewnienie dobrostanu gęsiom poddanych zabiegowi pozyskania pierza i puchu odpowiedzialny jest hodowca, stąd konieczność edukacji i budowania świadomości, któremu to celowi służą nieniniejsze wytyczne, a także wdrożenie systemu szkoleń. Szkolenia z zakresu stosowania dobrych praktyk w podskubach gęsi są niezwykle istotne dla realizacji celów określonych w niniejszych Wytycznych. Dlatego też zasadne jest dążenie sygnatariuszy niniejszych Wytycznych, uczestniczących w ich opracowaniu, do pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych na realizację programów szkoleń oraz budowanie świadomości o dobrostanie gęsi poddawanych podskubowi.

6. Oznaki niedozwolonej praktyki skubania

Kluczowym jest, aby pozyskiwanie pierza i puchu z żywych gęsi nie pogarszało stanu zdrowia gęsi, co ma miejsce w przypadku stosowania skubania, polegającego na wrywaniu piór niedojrzałych, powodując tym samym uszkodzenie skóry i naczyń krwionośnych. Przez powstałe w ten sposób rany, do krwi przenikają drobnoustroje chorobotwórcze, dostając się w ten sposób do całego organizmu. Skubanie rabunkowe powoduje u ptaków silny stres, uszkodzenia tkanek miękkich oraz kości. Ponadto, gęś po skubaniu jest mniej odporna na stres i silniej reaguje na negatywne warunki meteorologiczne (upał, zimno, deszcz).

Skubanie powoduje nie tylko zmniejszenie odporności i zaburzenia postawy, ale wpływa także niekorzystnie na masę ciała gęsi, powoduje zadarcia i zasinienia skóry oraz powstanie niewyrośniętych piór (pałki), których nie da się usunąć. U gęsi skubanie po okresie reprodukcji, powoduje w następnym roku spadek nieśności i masy jaj, a pośrednio działa też niekorzystnie na kondycję ptaków.

Oznaki wskazujące na nieprawidłowy sposób pozyskiwania pierza (skubanie):

- złamania kości, zwichnięcia stawów, padnięcia – na skutek niewłaściwego obchodzenia się z ptakami podczas chwytania i przytrzymywania;
- rany, zakrwawione pióra – na skutek wrywania niedojrzałych piór;
- opadające skrzydła, pozbawiony piór grzbiet i boki, nadmiernie podskubana szyja;
- zmiany w zachowaniu – zmniejszona aktywność, apatia, zmniejszony apetyt – na skutek bólu i zbyt dużego stresu.

Po usunięciu niedojrzałych piór, kolejne odrastają w zdecydowanie dłuższym czasie.

Z powyższego wynika, że skubanie gęsi jest czynem zabronionym na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o *ochronie zwierząt* (Dz.U. z 2022 r. poz. 572), gdyż należy je traktować jako znęcanie się nad zwierzętami, o którym mowa w art. 6. ust. 2. pkt 12 ww. ustawy, tj. stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt. Zgodnie z art. 35 ust. 1a ustawy o ochronie zwierząt jest to przestępstwo, za które grozi kara pozbawienia wolności.

Główny Lekarz Weterynarii składa podziękowanie za współpracę oraz cenne uwagi wniesione przy opracowywaniu niniejszego dokumentu:

- Zakładowi Doświadczalnemu Instytutu Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego w Kołdzie Wielkiej,
- Krajowej Radzie Drobiarstwa – Izbie Gospodarczej,
- Stowarzyszeniu Otwarte Klatki,
- organizacji Prawnicy na Rzecz Zwierząt,
- Stowarzyszeniu na Rzecz Zwierząt COEXISTENCE.